

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» 7 КЛАС

розроблена на основі модельної навчальної програми
«ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5-6 класи (інтегрований курс)» для
закладів загальної середньої освіти
(автори: Шиян О., Дяків В., Седоченко А., Страшко С.)

I. Вступна частина

Навчальна програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898), з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87) та положення концепції «Нова українська школа» (2016 р.). Розроблена на основі модельної програми «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори Шиян О., Дяків В., Седоченко А., Страшко С.) до підручника інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (автори О.І. Шиян, Д.Г.Дяків, А.Б. Седоченко), рекомендованого Міністерством освіти і науки України для 7 класу закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 08.02.2023 № 140).

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості учня, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту. Відповідно до мети соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі метою інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» є формування самозарадності учнів через активну громадянську позицію, підприємливість, етичну поведінку, відповідальність за добробут, здоров'я, безпеку та навколишнє середовище, крізь призму фізичного, психічного, духовного та соціального розвитку.

Навчальна програма інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 7 класів спрямована на реалізацію вказаної мети, визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, зміст та види навчальної діяльності учнів, що спрямовані на реалізацію очікуваних результатів.

Для реалізації означеної мети визначено такі завдання:

- ознайомлення учнів з основними принципами та закономірностями життєдіяльності людини в природному, соціальному, техногенному та віртуальному середовищах, спрямованими на розвиток добробуту, безпеки і зміцнення здоров'я;
- формування вмінь прогнозування наслідків своїх дій для здоров'я, безпеки і добробуту;
- розвиток умінь відстоювання власних інтересів та інтересів інших осіб, протидіючи проявам тиску, неповаги і приниження;
- формування прихильності до безпечних і корисних практик поведінки, які зменшують ризики для життя і здоров'я або запобігають їм;
- розвиток вмінь учнів, спрямованих на заохочення вести здоровий спосіб життя;

- навчання наданню необхідної допомоги собі та/або іншим особам для вирішення конфліктної ситуації;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я, відстежувати власний поступ;
- навчання діяти ефективно та самостійно для досягнення успіху та задоволення власних потреб і потреб інших осіб;
- формування у школярів підприємливості та етичної поведінки для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах, а саме:

- повага до особистості учня/учениці та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості;
- забезпечення рівного доступу кожного учня/учениці до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;
- дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;
- становлення вільної особистості учня/учениці, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;
- формування культури здорового способу життя учня/учениці, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;
- створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;
- утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими;
- формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови;
- плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Програма охоплює формування наскрізних в усіх ключових компетентностях умінь, таких як: читати з розумінням, висловлювати власну думку, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Компетентнісний потенціал інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» є провідним засобом реалізації його мети через реалізацію компетентнісного підходу в навчальний процес загальноосвітньої школи і розкриває компетентнісний потенціал соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі за усіма ключовими компетентностями.

Навчальна програма курсу «Здоров'я, безпека та добробут» спрямована на реалізацію визначених у Державному стандарті вимог до обов'язкових результатів навчання учнів з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі та конкретизована у модельній програмі. Вони передбачають, що учень/учениця:

- турбується про особисте здоров'я та безпеку, уникає факторів ризику, реагує на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя, здоров'я, добробуту;
- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, приймає рішення для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту;
- усвідомлює цінність та дотримується здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики для здоров'я і суспільства;
- виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

Наступність навчання на рівнях адаптаційного та предметного циклів базової середньої освіти у програмі «Здоров'я, безпека та добробут» реалізується через відповідність очікуваних результатів вимогам Державного стандарту та модельної програми з урахуванням конкретних очікуваних результатів навчання.

Принципи та пріоритети, на яких ґрунтується програма втілюють нові прогресивні концептуальні підходи, нові погляди на роль дитини і педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності, зокрема дитиноцентризм (відповідність віковим особливостям, потреби та інтереси учнів, особистісно зорієнтоване навчання, суб'єкт-суб'єктна взаємодія), комунікативно зорієнтоване навчання, діяльнісний підхід, принцип системності та наступності, людинознавче спрямування.

Пріоритети викладання предмета: формування здорової особистості учня через взаєморозуміння, взаємоповагу, толерантність, творче співробітництво всіх учасників навчального процесу; осмислення і застосування концепції щодо промоції добробуту, здоров'я і безпеки задля поліпшення життя людини і суспільства; аналіз впливу суспільства, сім'ї, однолітків, культури, засобів масової інформації, технологій та інших чинників на вибір і практикування здорової безпечної поведінки; застосування навичок прийняття рішень для збереження та забезпечення добробуту, здоров'я, безпеки; розвиток підприємницьких якостей та поведінки свідомого споживача.

Зміст навчального матеріалу у програмі складається з двох частин: понятійного і діяльнісного. Види навчальної діяльності пропонуються для відпрацювання ключових життєвих умінь і навичок та мають рекомендаційний характер.

У навчальній програмі конкретизовані очікувані результати використання щодо змісту різних видів навчальної діяльності. Навчальна програма враховує компетентісний потенціал навчально-методичного комплексу та його практичну спрямованість, який дає змогу реалізовувати поставлені завдання.

Зміст програми інтегрованого курсу в 7 класі присвячено питанням добробуту, уміння вчитися, безпеки здоров'я та підприємливості крізь призму особистого розвитку підлітка і структуровано за **п'ятьма** модулями:

Модуль 1. Основи добробуту. Уміння вчитися.

Модуль 2. Безпека - чинник добробуту.

Модуль 3. Турбота про здоров'я.

Модуль 4. Підприємливість та фінансова грамотність.

Модуль 5. Співпраця для добробуту. Волонтерство.

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»

7 клас

Кількість годин	Очікувані результати	Орієнтовний зміст	Види навчальної діяльності
Модуль 1. Основи добробуту. Уміння вчитися.			
4 год.	<p>вибирає доцільні (ефективні) стратегії прийняття рішень з користю для власної безпеки і безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту [9 СЗО 2.3.1-1]</p> <p>вибирає доцільні та ефективні навчальні засоби та стратегії, враховуючи особливості власного організму [9 СЗО 4.1.1-2]</p> <p>оцінює свої сильні (зокрема талант, здібності) та слабкі сторони, використовує власний навчальний потенціал без шкоди для здоров'я [9 СЗО 4.1.1-3]</p> <p>залучає авторитетний досвід і безпечні для здоров'я практики для оптимізації власної навчальної діяльності [9 СЗО 4.1.1-4]</p> <p>визначає мотивацію власної діяльності, формулює мету і цілі діяльності [9 СЗО 4.6.1-1]</p> <p>визначає потребу витрат часу на різні види діяльності [9 СЗО 4.6.1-4]</p>	<p>Дорослішання та особистий добробут Що означає бути дорослою людиною? Як пов'язані добробут, дорослішання, відповідальність і самозарадність? Основи добробуту. Дорослішання. Відповідальність. Життєві цінності. Самозарадність.</p> <p>Самопізнання для навчання та розвитку Як використовувати самопізнання для навчання та розвитку? Як знаходити свої таланти, нахили, сильні сторони, зони розвитку? Як зміцнити віру в себе? Самопізнання. Портфоліо. Подолання труднощів і невдач.</p> <p>Добробут та уміння вчитися ефективно. Як ефективно організувати процес навчання?</p>	<p>Обговорення в загальному колі проблемного питання “Що таке відповідальність”</p> <p>Моделювання життєвих ситуацій на розуміння взаємозв'язку самозарадності та добробуту</p> <p>Обговорення проблемного питання “Як самопізнання та самосвідомість впливають на добробут?”</p> <p>Моделювання життєвих ситуацій, що сприятимуть особистому добробуту підлітка.</p> <p>Індивідуальна робота з портфоліо. Творення SMART - цілей та їх самоаналіз</p> <p>Визначення доцільних та ефективних методів і навчання</p>

		<p>Як упоратися з великим обсягом інформації та все запам'ятати? Як навчитися ефективно навчатися? Ресурси і джерела інформації. Способи ефективного засвоєння інформації</p> <p>Урок-практикум “Уміння вчитися”. Конспектування <i>Як ефективно організувати процес навчання?</i> <i>Як упоратися з великим обсягом інформації та все запам'ятати?</i> <i>Як створювати конспекти, які допомагають навчатися?</i></p>	<p>без шкоди для здоров'я.</p> <p>Самоаналіз способів ефективного засвоєння інформації</p> <p>Обговорення можливостей власного розвитку з урахуванням подолання труднощів і невдач.</p> <p>Обговорення питання “Що означає ефективно вчитися?”</p> <p>Добір і аналіз різних джерел інформації, які допомагають розвивати навчальний потенціал.</p> <p>Конспектування навчального матеріалу та обговорення користі від процесу конспектування.</p>
--	--	--	---

Модуль 2. Безпека - чинник добробуту.

8 год.	<p>демонструє модель безпечної поведінки відповідно до суспільних та особистих цінностей у соціальному та природному середовищі [9 СЗО 1.1.1-1] складає алгоритм дій у небезпечних ситуаціях на</p>	<p>Джерела та фактори небезпек. Їх характеристика. Контакти з озброєними людьми. Що таке джерела та фактори небезпеки? Як вони поєднані між собою?</p>	<p>Обговорення «Що може стати причиною (фактором) перетворення потенційного джерела небезпеки на реальне?»</p>
---------------	---	---	--

	<p>основі знань і власного досвіду [9 СЗО 1.1.1-2] користується попередженнями та інструкціями про безпеку [9 СЗО 1.1.1-3] аналізує, використовує нормативно-правові документи щодо безпеки, здоров'я та добробуту, робить висновки, обґрунтовує відповідальність за порушення визначених у цих документах норм [9 СЗО 1.1.1-4] досліджує та оцінює рівень ризиків у навколишньому середовищі для особистого здоров'я і безпеки, передбачає способи уникнення або зменшення виявлених небезпек [9 СЗО 2.1.1-1] оцінює ймовірність ризику виникнення небезпечної ситуації внаслідок власної діяльності [9 СЗО 2.1.1-2] обґрунтовує рівень ризику неналежного використання речовин, що можуть становити безпеку [9 СЗО 2.1.1-3] вибирає доцільні (ефективні) стратегії</p>	<p>Яким чином джерела та фактори небезпеки впливають на життя, здоров'я та добробут людини?</p> <p>Безпековий практикум “Повітряна тривога. Як діяти?” Воєнні небезпеки. Чинники ризиків воєнного часу. Ризики в зоні бойових дій, на окупованих і звільнених територіях. Захист під час обстрілів, бомбардувань Як діяти під завалами? Сигнали оповіщення населення: «Увага всім!», «Повітряна тривога», «Хімічна небезпека». Шляхи і правила евакуації. Види укриттів. Ознаки надійного і ненадійного укриття. Найбезпечніші місця в оселі. «Правило двох стін».</p> <p>Мінна безпека. Вибухонебезпечні предмети. Місцевість проживання чи</p>	<p>Моделювання життєвих ситуацій, на які впливають шкідливі та небезпечні фактори на основі алгоритму “Уникай. Передбачай. Дій”</p> <p>Обговорення правил поведінки під час воєнних небезпек</p> <p>Обстеження громадських приміщень щодо безпечного перебування у них під час різних видів воєнних небезпек.</p> <p>Добір і аналіз різних джерел інформації, які допомагають розвивати навчальний потенціал</p> <p>Відпрацювання стандартних моделей реагування на безпеки воєнного характеру. Моделювання поведінки під час надзвичайних ситуацій природного або техногенного походження.</p>
--	--	--	---

	<p>прийняття рішень з користю для власної безпеки і безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту [9 СЗО 2.3.1-1]</p> <p>моделює власну стратегію здорового способу життя (достатня рухова активність) [9 СЗО 2.3.1-2]</p> <p>приймає обґрунтовані рішення щодо можливостей використання та відновлення власних життєвих ресурсів [9 СЗО 2.3.1-3]</p> <p>використовує протоколи реагування в небезпечних ситуаціях [9 СЗО 2.4.1-1]</p> <p>діє за стандартними моделями у разі виникнення небезпеки певного характеру [9 СЗО 2.4.1-4]</p> <p>керує власною поведінкою для збереження здоров'я та добробуту (власного та інших осіб) [9 СЗО 2.4.1-5]</p> <p>визначає особливості поведінки у безпечних і небезпечних життєвих ситуаціях [9 СЗО 3.3.1-3]</p> <p>обирає модель поведінки, безпечної для здоров'я і</p>	<p>потенційного перебування: безпековий аспект, пов'язаний з наслідками воєнного стану. Ознаки небезпечних територій. Позначення/маркування небезпечних територій</p> <p>Де можна натрапити на вибухонебезпечні предмети? Що може стати вибухонебезпечним предметом? Які є типи вибухонебезпечних предметів?</p> <p>Безпековий практикум. Мінна безпека.</p> <p>Попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів. Види й ознаки вибухонебезпечних предметів.</p> <p>Ідентифікація загроз: міни, боєприпаси, саморобні вибухові пристрої, набої.</p> <p>Правила поведінки під час: виявлення вибухонебезпечних предметів, якщо опинились на замінованій території.</p> <p>Як діяти в разі виявлення вибухонебезпечних</p>	<p>Аналіз причиново-наслідкових зв'язків впливу чинників небезпечних ситуацій різного походження на життя та здоров'я людини.</p> <p>Розробка правил поведінки, пов'язаних з організацією дозвілля та отримання задоволення і користі урахуванням потенційних небезпек.</p> <p>Визначення ступеня складності ушкоджень і травм (розтягнення м'язів, сухожилів, опіків, кровотеч).</p> <p>Відпрацювання протоколів дій долікарської самопомоги</p>
--	--	---	---

	<p>добробуту, що приносить користь і задоволення [9 СЗО 3.4.1-1]</p> <p>визначає ступінь складності ушкоджень і травм, надає долікарську допомогу собі та іншим особам у випадку ушкоджень чи травм у межах своїх можливостей [9 СЗО 1.3.1-1]</p> <p>ідентифікує способи можливості надання долікарської допомоги та звертається до необхідних служб відповідно до ситуації [9 СЗО 1.3.1-2]</p> <p>установлює причиново-наслідкові зв'язки різних чинників небезпечних ситуацій природного, техногенного, соціального характеру і побутового походження [9 СЗО 2.2.1-1]</p> <p>розрізняє прийнятні чи неприйнятні ризики в небезпечних ситуаціях природного, техногенного, соціального характеру і побутового походження [9 СЗО 2.2.1-2]</p> <p>прогнозує наслідки зміни соціального оточення [9 СЗО 2.2.1-3]</p>	<p>предметів або вибухонебезпечних речовин? Куди звертатися та яку інформацію повідомляти?</p> <p>Надзвичайні ситуації. Джерела. Небезпеки. Наслідки. Що таке надзвичайні ситуації? Які вони бувають? Які існують небезпеки, що загрожують життю та здоров'ю людини, пов'язані з надзвичайними ситуаціями?</p> <p>Екологічні проблеми й техногенні аварії, які виникли внаслідок воєнних дій. Водний об'єкт як джерело небезпеки. Підвищення рівня води у водоймах. Як діяти? Які причини можуть призвести до повені або паводка? Як діяти під час перебування в надзвичайних ситуаціях (наприкладі повені / паводка)?</p> <p>Травма та травматизм. Причини, види, наслідки.</p>	<p>(розтягнення м'язів та сухожиль, опіки, найпростіші види кровотеч).</p> <p>Самооцінювання власних знань, необхідних для забезпечення особистої безпечної поведінки.</p>
--	---	---	--

		<p>Що таке травма? Що таке травматизм? Які причини травмування? Як зменшити рівень травматизму?</p> <p>Самодопомога і невідкладна допомога. Види травматизму і травм. Причини виникнення та ознаки. Види і наслідки кровотеч. Невідкладна допомога при кровотечах. Що таке самодопомога та невідкладна допомога? Які існують види травм? Чому люди травмуються? Які ознаки травм?</p> <p>Безпековий практикум “Домедична допомога під час травмування” (забій м’язів, вивихи суглобів, розтягнень сухожиль і м’язів, опіках тощо). Яку домедичну допомогу за необхідності я можу надати собі та іншим?</p>	
--	--	---	--

**Модуль 3. Турбота про здоров'я.
3.1. Психоемоційне здоров'я.**

<p>7 год.</p> <p>відстоює право кожної людини на індивідуальне (відмінне від інших) сприйняття дійсності [9 СЗО 1.2.1-1]</p> <p>виявляє ознаки булінгу, насилля, зокрема в цифровому середовищі, знає способи протидії насиллю і цькуванню, ресурси для повідомлення про виявлені випадки [9 СЗО 1.2.1-2]</p> <p>застосовує прийоми активного слухання, надання зворотного зв'язку, невербальної підтримки, фокусування уваги на ресурсах тощо для вирішення конфліктної ситуації [9 СЗО 1.3.2-1]</p> <p>визначає рівень імовірних ризиків у ситуаціях міжособистісного спілкування [9 СЗО 2.1.1-4]</p> <p>вибирає доцільні (ефективні) стратегії прийняття рішень з користю для власної безпеки і безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту [9 СЗО 2.3.1-1]</p> <p>використовує протоколи реагування в небезпечних ситуаціях [9 СЗО 2.4.1-1]</p> <p>встановлює взаємозв'язок і пояснює взаємозумовленість фізичних, психічних та</p>	<p>Розвиток корисних умінь та звичок Що таке знання, уміння, навички? Що таке звички? Які звички ви виявляєте у своєму щоденному житті? Корисні та шкідливі звички. Формування корисних звичок. Значення корисних звичок для збереження здоров'я та добробуту.</p> <p>Життєвий цикл людини Що ви знаєте про життєвий цикл людини? Як люди змінюються протягом свого життя? Життєвий цикл людини. Вікові етапи (дитячий вік, дитинство, підлітковий етап, молодість, зрілий вік, літній вік). Ознаки вікових етапів та значення у житті людини.</p> <p>Ознаки біологічного, психологічного, соціального, духовного дозрівання в підлітковому віці Яке місце посідає підлітковий вік у життєвому циклі людини?</p>	<p>Самоаналіз щодо формування корисних звичок.</p> <p>Створення постеру «Як я формую свої корисні звички».</p> <p>Робота з поповненням портфоліо «Що я досягнув у своїх життєвих циклах?»</p> <p>Обговорення характеристик вікових етапів життєвого циклу людини.</p> <p>Створення мапи думок щодо періодів життєвого циклу.</p> <p>Обговорення зв'язку біологічного дозрівання і практичних аспектів життя підлітків.</p> <p>Самоаналіз власних ознак психічного дозрівання.</p>
--	---	---

	<p>інших змін в організмі в підлітковому віці [9 СЗО 3.2.1-1]</p> <p>досліджує і пояснює зміни власного емоційного стану та емоційного стану інших осіб [9 СЗО 3.2.1-3]</p> <p>обирає модель поведінки, безпечної для здоров'я і добробуту, що приносить користь і задоволення [9 СЗО 3.4.1-1]</p> <p>володіє техніками підтримки і відновлення життєвих ресурсів [9 СЗО 3.4.1-4]</p> <p>активно шукає, порівнює і зіставляє різні джерела інформації, які допомагають зменшити ризики під час прийняття рішень щодо власного здоров'я і добробуту [9 СЗО 4.2.1-1]</p> <p>використовує активне слухання під час комунікації; виявляє здатність зрозуміти стан і наміри співрозмовника [9 СЗО 4.4.1-2]</p> <p>сприймає конструктивні пропозиції (критику) як нові можливості і стимули до вдосконалення [9 СЗО 4.4.1-3]</p> <p>обирає доцільну стратегію поведінки виступає посередником у запобіганні чи вирішенні конфлікту [9 СЗО 4.7.1-2]</p>	<p>Які ознаки свідчать про те, що відбувається розвиток підлітка? Біологічне, психічне, соціальне, духовне дозрівання. Ознаки дозрівання.</p> <p>Психоемоційне здоров'я. Інтелектуальний та емоційний розвиток підлітка.</p> <p>Як розпізнавати власні емоції й керувати ними? Як розуміти емоції інших людей? Як розвивати емоційний інтелект? Психоемоційне здоров'я. Інтелектуальний та емоційний розвиток. Психологічна рівновага. Емпатія.</p> <p>Конфлікти. Сприйняття критики. Емоційні стани під час війни</p> <p>Якими бувають конфлікти? Як ви поведетеся, коли вас критикують? Які емоції ви відчуваєте, коли опинилися в конфліктній ситуації? Конфлікти. Сприйняття критики. Емоційні стани під час конфліктів.</p>	<p>Створення асоціативної мапи щодо психоемоційного здоров'я.</p> <p>Аналіз різних життєвих ситуацій щодо психоемоційного здоров'я, протидії проявам тиску, неповаги тощо.</p> <p>Обговорення стратегій розвитку емоційного інтелекту.</p> <p>Визначення причин виникнення конфліктів у підлітковому середовищі чи товаристві.</p> <p>Визначення ознак конфліктної поведінки і її наслідків.</p> <p>Моделювання варіантів стратегії вирішення конфлікту.</p> <p>Аналіз ситуацій щодо надання конструктивної та неконструктивної критики.</p> <p>Визначення стресорів і факторів допомоги</p>
--	--	--	--

	<p>встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4]</p> <p>корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5]</p> <p>демонструє свідоме використання етичних норм, враховуючи індивідуальні цінності інших осіб [9 СЗО 4.8.1-1]</p> <p>дотримується правил міжособистісного спілкування, поважаючи право співрозмовника на особистий простір [9 СЗО 4.8.1-2]</p>	<p>Екстремальна ситуація і стрес. Психологічна рівновага.</p> <p>Що таке екстремальна ситуація і чим вона характеризується? Як упоратися з емоціями в екстремальній ситуації? Як тримати психологічну рівновагу? Екстремальна ситуація і стрес. Шляхи виходу зі стресу.</p> <p>Перша психологічна допомога (ППД) і самопомога у різних психологічних станах.</p> <p>Які правила першої психологічної допомоги ви знаєте? На яких принципах базується перша психологічна допомога? Якою може бути самопомога в різних психологічних станах?</p> <p>Перша психологічна допомога (ППД) і самопомога у різних психологічних станах.</p>	<p>у стресовій ситуації.</p> <p>Застосування позитивного мислення для психологічної рівноваги.</p> <p>Моделювання ситуацій щодо допомоги і самопомоги у різних стресових ситуаціях.</p> <p>Есе на тему етичного ставлення, поваги до інших та відстоювання права кожної людини на відмінне від інших сприйняття дійсності.</p>
3.4. Фізичне здоров'я.			
4 год.	вибирає доцільні (ефективні) стратегії	Фізичний розвиток підлітків. Фізична	Обговорення необхідності

	<p>прийняття рішень з користю для власної безпеки і безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту [9 СЗО 2.3.1-1]</p> <p>моделює власну стратегію здорового способу життя (достатня рухова активність, здорове харчування), відмову від шкідливих звичок (вживання алкоголю, тютюну, наркотиків та інших хімічних речовин), безпечну сексуальну поведінку [9 СЗО 2.3.1-2]</p> <p>дотримується гігієнічних правил і норм особистої і суспільної поведінки [9 СЗО 2.4.1-3]</p> <p>доводить переваги здорового способу життя для збереження здоров'я та особистого добробуту [9 СЗО 3.1.1-1]</p> <p>застосовує формули, графічні та статистичні методи, розрахунки, моделі для експрес-оцінки і моніторингу стану здоров'я, розуміння соціальних явищ, вирішення побутових питань і життєвих ситуацій [9 СЗО 3.1.1-3]</p> <p>встановлює взаємозв'язок і пояснює взаємозумовленість фізичних, психічних та інших змін в організмі в підлітковому віці [9 СЗО 3.2.1-1]</p>	<p>форма. Гігієнічні правила й норми.</p> <p>Які характерні особливості фізичного розвитку підлітків?</p> <p>Фізична форма. Що означає "хороша фізична форма"?</p> <p>У чому полягають особливості особистої гігієни в підлітковому віці?</p> <p>Фізичне здоров'я. Фізичний розвиток підлітків.</p> <p>Взаємозумовленість психічних, фізичних, та інших змін в організмі в підлітковому віці.</p> <p>Гігієнічні правила і норми.</p> <p>Особливості харчування підлітка.</p> <p>Профілактика харчових отруєнь.</p> <p>Чому харчування підлітків має особливості?</p> <p>Які профілактичні дії допомагають уникнути харчових отруєнь?</p> <p>Харчування підлітка. Особливості харчового раціону.</p> <p>Категоризація "здорових" і "нездорових" продуктів</p> <p>Профілактика харчових отруєнь.</p> <p>Домедична допомога при харчових</p>	<p>відстеження показників здоров'я і розвитку фізичних якостей.</p> <p>Наведення аргументів щодо важливості підтримки фізичної форми.</p> <p>Створення мапи думок мапу думок «Фізична форма 360».</p> <p>Самоаналіз дотримання правил здорового харчування.</p> <p>Аналіз складу продуктів харчування і пакування.</p> <p>Групування і категоризація "здорових" і "нездорових" продуктів.</p> <p>Обговорення принципів харчової безпеки і запобігання харчових отруєнь.</p> <p>Аналіз інструкцій застосування медичних препаратів.</p>
--	---	--	--

	<p>аналізує вплив ставлення людей до власного тіла і його змін на їх здоров'я, самооцінку і поведінку [9 СЗО 3.2.1-2]</p> <p>пояснює вплив поведінки однієї особи на формування здоров'я, безпеки та добробуту суспільства [9 СЗО 3.3.1-1]</p> <p>активно шукає, порівнює і зіставляє різні джерела інформації, які допомагають зменшити ризики під час прийняття рішень щодо власного здоров'я і добробуту [9 СЗО 4.2.1-1]</p> <p>використовує свій і чужий позитивний досвід [9 СЗО 4.3.1-3]</p>	<p>отруєннях та кишкових інфекціях.</p> <p>Неналежне використання речовин. Що таке неналежне вживання речовин? Навіщо читати інструкцію перед застосуванням ліків? Які наслідки зловживання алкоголем та іншими наркотичними речовинами? Неналежне використання речовин (ліки, алкоголь, тощо). Зберігання та застосування ліків. Наркотичні речовини та їх вплив.</p> <p>Переваги здорового способу життя для збереження здоров'я й особистого добробуту. Що таке здоровий спосіб життя та які його складники? Здоровий спосіб життя. Складники ЗСЖ. Вплив ЗСЖ на здоров'я та особистий добробут</p>	<p>Обговорення пам'ятки щодо правильного зберігання ліків.</p> <p>Обговорення впливу вживання наркотичних речовин на фізичне та психічне здоров'я.</p> <p>Обговорення життєвих прикладів щодо фізичного здоров'я як складника здорового способу життя.</p> <p>Аналіз мапи думок «Складники здорового способу життя».</p> <p>Самоаналіз власного способу життя щодо підтримання емоційного й фізичного здоров'я.</p>
Модуль 4. Підприємливість та фінансова грамотність.			
<p>6 год.</p>	<p>оцінює ймовірність ризику виникнення небезпечної ситуації внаслідок власної діяльності [9 СЗО 2.1.1-2]</p>	<p>Ощадне використання ресурсів. Що таке відповідальне, розумне споживання? Чому</p>	<p>Створення асоціативної мапи. Аналіз діалогів щодо розумного використання ресурсів.</p>

	<p>вибирає доцільні (ефективні) стратегії прийняття рішень з користю для власної безпеки і безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту [9 СЗО 2.3.1-1]</p> <p>приймає обгрунтовані рішення щодо можливостей використання та відновлення власних життєвих ресурсів [9 СЗО 2.3.1-3]</p> <p>доводить переваги здорового способу життя для збереження здоров'я та особистого добробуту [9 СЗО 3.1.1-1]</p> <p>застосовує формули, графічні та статистичні методи, розрахунки, моделі для експрес-оцінки і моніторингу стану здоров'я, розуміння соціальних явищ, вирішення побутових питань і життєвих ситуацій [9 СЗО 3.1.1-3]</p> <p>визначає особливості поведінки у безпечних і небезпечних життєвих ситуаціях [9 СЗО 3.3.1-3]</p> <p>обирає модель поведінки, безпечної для здоров'я і добробуту, що приносить користь і задоволення [9 СЗО 3.4.1-1]</p> <p>залучає авторитетний досвід і безпечні для здоров'я практики для</p>	<p>важливо та як можна сприяти ощадному використанню ресурсів? Потреби, бажання, ресурси і можливості. Надмірні і розумні потреби.</p> <p>Ресурси для самозарадності і саморозвитку. Які ресурси розвитку є в людини? Як життєві вміння та компетентності допомагають самозарадності? Ресурси особистості. Ресурси розвитку. Компетентності. Життєві вміння.</p> <p>Розумне використання фінансових ресурсів. Фінансові ресурси. Як ефективно витратити фінансові ресурси? Контроль витрат. Як уникнути спонтанних покупок і планувати свої витрати заздалегідь. Фінансові цілі та їх досягнення.</p>	<p>Аналіз таблиці щодо надмірних і розумних потреб. Обговорення життєвих прикладів щодо свідомого обмеження певних бажання під час складних ситуацій, воєнних дій. Обговорення взаємозв'язку між знаннями, уміннями, ставленнями як складниками компетентностей з урахуванням життєвого досвіду.</p> <p>Порівняння і аналіз життєвих ситуацій щодо ефективного і неефективного, використання ресурсу.</p> <p>Самооцінка знань та вмінь керувати фінансовими ресурсами.</p> <p>Визначення фінансових цілей за методом SMART.</p> <p>Аналіз прикладу контролю за витратами у формі таблиці.</p> <p>Обговорення правил безпеки покупок в інтернеті.</p>
--	---	---	--

<p>оптимізації власної навчальної діяльності [9 СЗО 4.1.1-4]</p> <p>уникає небезпечного/шкідливого контенту [9 СЗО 4.2.1-2]</p> <p>використовує свій і чужий позитивний досвід [9 СЗО 4.3.1-3]</p> <p>ощадно використовує ресурси, зважаючи на можливість повторного використання, ремонту і переробки [9 СЗО 4.5.1-1]</p> <p>критично оцінює надмірність потреб і перебільшене споживання [9 СЗО 4.5.1-3]</p> <p>визначає мотивацію власної діяльності, формулює мету і цілі діяльності [9 СЗО 4.6.1-1]</p> <p>планує витрати родини (свої) для підтримання здоров'я, безпеки і добробуту [9 СЗО 4.6.1-2]</p> <p>свідомо обирає послідовність дій щодо реалізації фінансових цілей [9 СЗО 4.9.2-1]</p> <p>володіє інструментами планування та контролю доходів і витрат [9 СЗО 4.9.2-2]</p>	<p>Фінансова грамотність. Безпека онлайн покупок.</p> <p>Добробут домашнього господарства. Що таке домогосподарство? Що впливає на добробут домогосподарства? Ресурси і функції домашнього господарства. Підлітки як відповідальні учасники й учасниці домашнього господарства. Як допомагати підтримувати добробут домогосподарства?</p> <p>Підприємливість та підприємництво. Чим підприємливість відрізняється від підприємництва? Що означає — бути підприємливою людиною? Як я можу виявляти підприємливість? Як розвивати підприємливість? Підприємливість у різних сферах життя. Підприємливість і допомога іншим.</p>	<p>Обговорення впливу різних факторів на добробут учасників домогосподарства.</p> <p>Аналіз життєвих ситуацій щодо добробуту домашнього господарства на власних прикладах</p> <p>Створення мапи думок щодо характеристик підприємливих людей.</p> <p>Обговорення проявів підприємливості на прикладі діяльності представників різних професій.</p> <p>Практична робота щодо аналізу проєкту “Підприємливість і допомога іншим”.</p>
<p>Модуль 5. Співпраця для добробуту. Волонтерство.</p>		

<p>4 год.</p>	<p>обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2]</p> <p>пояснює вплив поведінки однієї особи на формування здоров'я, безпеки та добробуту суспільства [9 СЗО 3.3.1-1]</p> <p>використовує свій і чужий позитивний досвід [9 СЗО 4.3.1-3]</p> <p>конструктивно спілкується в різних життєвих ситуаціях, що стосуються здоров'я, безпеки та добробуту [9 СЗО 4.4.1-1]</p> <p>використовує активне слухання під час комунікації; виявляє здатність зрозуміти стан і наміри співрозмовника [9 СЗО 4.4.1-2]</p> <p>виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1]</p> <p>встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4]</p> <p>корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5]</p> <p>демонструє свідоме використання етичних норм, враховуючи індивідуальні цінності інших осіб [9 СЗО 4.8.1-1]</p> <p>дотримується правил комфортного</p>	<p>Спілкування та вміння домовлятися.</p> <p>Цінність спілкування. Як ефективно та етично спілкуватися?</p> <p>Як уміння домовлятися допомагає досягати спільних цілей?</p> <p>Культура і безпека онлайн спілкування. Активне слухання. Етичне спілкування в команді.</p> <p>Власні і командні цілі. Етична поведінка в команді.</p> <p>Як узгоджувати власні й командні цілі?</p> <p>Як етична поведінка в команді допомагає досягати як власних, так і командних цілей?</p> <p>Як командна робота допомагає розвиватися особистісно. Ролі в команді. Командна взаємодія.</p> <p>Волонтерський рух і співпраця для добробуту України.</p> <p>Що таке волонтерство? Хто може бути волонтером?</p> <p>Як я можу створити цінність для інших самостійно або в</p>	<p>Аналіз життєвих ситуацій щодо етичного та неетичного спілкування.</p> <p>Самоаналіз щодо культури й безпеки онлайн спілкування.</p> <p>Моделювання ситуацій спілкування щодо дотримання та недотримання принципів активного слухання.</p> <p>Розроблення командних заходів враховуючи інтереси і можливості членів команди.</p> <p>Обговорення аргументів щодо важливості спільної цілі в команді.</p> <p>Аналіз життєвих ситуацій щодо стратегій етичної поведінки, досягнення власних і командних цілей.</p> <p>Розроблення рекомендацій щодо етичної поведінки та співпраці в команді.</p> <p>Визначення і порівняння мети</p>
----------------------	--	--	--

	<p>співіснування, розробляє на їх основі власні [9 СЗО 4.8.2-1]</p> <p>етично поводить з живою природою, турботливо ставиться до тварин, рослин [9 СЗО 4.8.2-2]</p> <p>визначає способи добродійної діяльності [9СЗО 4.10.1-1]</p> <p>обґрунтовує сутність волонтерської діяльності [9 СЗО 4.10.1-2]</p> <p>пояснює значення волонтерського руху в Україні [9 СЗО 4.10.1-3]</p>	<p>команді?</p> <p>Волонтерський рух і його значення в сучасній історії України.</p>	<p>діяльності різних професійних команд.</p> <p>Самооцінювання щодо можливих командних ролей.</p> <p>Обговорення правил успішної команди.</p> <p>Аналіз застосування інформації в різних умовах.</p> <p>Створення мапи думок щодо напрямів волонтерської допомоги.</p> <p>Аналіз візуальної інформації щодо сприяння волонтерської діяльності поліпшенню суспільного добробуту.</p> <p>Обговорення життєвих ситуацій щодо створення підлітками цінності для інших.</p> <p>Обговорення висловлювань про сутність волонтерської діяльності.</p>
--	---	--	---

III. Системи оцінювання результатів навчання

Відповідно до методичних рекомендацій, затверджених наказом МОН України № 1093 від 02 серпня 2024 року щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти та статті 17 Закону України “Про повну загальну середню освіту” основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є

формувальне,

поточне,

підсумкове: тематичне, семестрове, річне.

За потреби визначити навчальні досягнення окремих груп чи всіх груп результатів педагог може запровадити тематичне оцінювання.

Педагог оцінює досягнення учнів за 12-бальною системою оцінювання відповідно до рішення педагогічної ради .

Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання з інтегрованого курсу «Здоров’я, безпека, добробут» здійснюється за 12-бальною системою(шкалою), а його результати позначаються цифрами від 1 до 12 (протокол № ___ від __ серпня 202_ року).

Відповідно до змін у Типовій освітній програмі для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затверджений наказом МОН України № 1120 від 09.08.2024 для вивчення інтегрованого курсу “Здоров’я, безпека та добробут” у 5-7 класах відводиться 1 год. Кількість годин на вивчення інтегрованого курсу “Здоров’я, безпека та добробут” визначає педагогічна рада.

Рекомендуємо об’єднати зміст занять з модуля 2, які стосуються мінної безпеки (параграфи 7 “Мінна безпека. Вибухонебезпечні предмети” та 8 “Безпековий урок-практикум. Мінна безпека”) та самопомоги (параграфи 12 “Самодопомога та невідкладна допомога. Види травм та їхні ознаки” та 13 “Безпековий практикум “Домедична допомога під час травмування”).

Зважаючи на особливості змісту та види навчальної діяльності, передбачені модельною навчальною програмою «Здоров’я, безпека та добробут», поточне та підсумкове оцінювання може здійснюватись із застосування таких основних форм та способів:

практичної, зокрема шляхом планування та виконання експериментальних досліджень, планування та реалізації проєктів, виготовлення виробів тощо;

письмової, у тому числі графічної, зокрема шляхом тестування, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, графіками, схемами, тощо;

цифрової, зокрема шляхом тестування в електронному форматі;

усної, зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування.

Для проведення оцінювання навчальних досягнень інтегрованого курсу педагог використовує загальні критерії, які містить Додаток 1 документу. Вони стосуються загальних компетентостей, які формують в учнів усі освітні галузі. Для оцінювання окремих груп результатів педагог користується критеріями Додатку 2.

Педагог використовує різноманітні форми формувального оцінювання, які допомагають здобувачам освіти та батькам розуміти механізми оцінювання,

відображає прогрес досягнень, рівень оволодіння наскрізними вміннями, визначеними Новою українською школою: вияв інтересу до навчання, розуміння прочитаного, вміння висловлювати власну думку, критично та системно мислити, логічно обґрунтовувати власну позицію, діяти творчо, вияв ініціативи у процесі навчання, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими з метою заохочення подальшого розвитку відповідних умінь.

А також на очікувані результати навчання на відповідному етапі освітнього процесу; ключові компетентності, а саме: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність.

Відповідно до рекомендацій, які стосуються соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, оцінювання здійснюється на позитивному ставленні до кожного учня, і враховує не рівень недоліків та прорахунків, а рівень особистих досягнень. Визначення досягнень учнів у рівнях (Високий, Достатній, Середній, Початковий) надають змогу вчителю об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити його сумлінне ставлення до навчання, активність, ініціативність.

Формувальне (поточне формувальне) оцінювання здійснюється у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем і з використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфолію результатів навчальної діяльності учнів тощо). При цьому враховується досвід здобувачів освіти, отриманих у початковій школі. Важливим аспектом, який дозволяє педагогу визначати рівень компетентностей та груп загальних результатів здобувачів освіти, є постійне ведення відповідно до завдань змісту програми **портфолію**. У ньому після завершення початкової освіти вони продовжують оформлення матеріалів, маючи повну творчу свободу. Педагогом враховується якість виконання з урахуванням запропонованих вимог, якість захисту та рівень аргументації, які засвідчують їх розуміння, вмотивованість, позитивну динаміку. Їх оформлення не є підставою для зниження балу навчальних досягнень. Взаємодія між педагогом та здобувачами освіти мають позитивну мотиваційну основу.

Здобувач освіти не повинен повторно виконувати завдання для портфолію, але може його удосконалювати відповідно до своїх потреб і врахування побажань педагогів, здобувачів освіти, батьків.

Педагог під час організації освітнього процесу може звертатися до портфолію здобувача освіти з метою перевірки сформованості компетентностей.

Орієнтовні форми формувального оцінювання:

курс «Справжнє формувальне оцінювання для покращення навчальної діяльності учнів» (режим доступу: <https://umity.in.ua/courses/?search=nus>);

«Формувальне оцінювання: приклади форм, які заповнюють фінські вчителі, діти та їхні батьки» (режим доступу: (режим доступу:

<https://nus.org.ua/articles/formuvalnogo-otsinyuvannya-pryklady-form-yaki-zapovnyuyut-uchyteli-dity-ta-yihni-batky/>).

Поточний контроль проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення коригування щодо застосовуваних технологій навчання. Виконуючи навчальну функцію контролю, педагогом він враховується поєднання індивідуальних форм (запитання, завдання, тести, тощо) спрямованих на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, з фронтальною роботою класу. Під час цього є важливим урахування мотиваційно-стимулюючої функції поточного оцінювання.

Тематичне оцінювання пропонується здійснювати за потреби на основі поточного оцінювання. У першому семестрі тематичне оцінювання – 2; у другому – 2.

Підсумкове оцінювання здійснюється періодично. Кількість підсумкових робіт, час їхнього проведення педагог може встановлювати самостійно.

Підсумкові роботи можуть забезпечувати охоплення одного, декількох або всіх груп результатів, визначених у Державному стандарті, у межах вивченого впродовж певного періоду, і мають забезпечувати об'єктивність оцінювання.

Підсумкове оцінювання за семестр здійснюють за групами результатів навчання, що передбачені Критеріями оцінювання за освітніми галузями (додаток 2), з урахуванням різних форм і видів навчальної діяльності.

Для формування висновків щодо рівня досягнення обов'язкових результатів навчання за семестр учитель \учителька може запропонувати учнівству:

- 1) виконати комплексну підсумкову роботу, завдання якої дозволяють установити результати навчання за всіма групами результатів, визначеними в Критеріях оцінювання за освітніми галузями;
- 2) виконати окремі підсумкові роботи для кожної групи результатів, визначеної у Критеріях оцінювання за освітніми галузями.

Вибір форми підсумкової роботи, кількість завдань, критерії оцінювання та визначення місця підсумкової роботи за семестр в освітньому процесі здійснює педагог.

Семестрове оцінювання може здійснюватися за результатами тематичних (за наявності) та/або підсумкових оцінювань, кількість яких визначає педагог, та підсумковим оцінюванням за семестр.

Фіксація записів тематичного та семестрового оцінювання проводиться в окремій колонці без дати.

Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та результатів груп загальних результатів. Річне оцінювання здійснюється на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри.

IV. Список використаних джерел

1. Закон України про освіту (2017) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

2. Державний стандарт базової середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>
3. [Державний стандарт початкової освіти](#), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 [Електронний ресурс].
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс].
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
5. Указ Президента України №195/2020. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі [Електронний ресурс].
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
6. Ключові компетентності для навчання протягом життя (Рамкова програма щодо оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя) [Електронний ресурс]. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>
7. Нова українська школа [Електронний ресурс].
URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
8. Нова українська школа: концептуальні засади реформування нової української школи [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
9. Нова українська школа: основи Стандарту освіти (2016) [Електронний ресурс].
URL: http://osvita.kupyanskrada.gov.ua/files/docs/2019/14580_Nova_ukrainska_shkola_osnovni_standarti_osviti.pdf
10. Рамка цифрової компетентності DigComp 2.1 (2017) [Електронний ресурс].
URL: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/02/digcomp-2017.html>
11. Результати дослідження PISA (2018) [Електронний ресурс].
URL: <http://testportal.gov.ua/2019/12/03/rezultaty-pisa-svoyeridnyj-dorogovkaz-dlya-pidvyshhennya-yakosti-natsionalnoyi-osvity/>
12. LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence (2021) [Електронний ресурс].

URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/lifecomp-european-framework-personal-social-and-learning-learn-key-competence>

13. Методичні рекомендації щодо поведінки учасників освітнього процесу під час сигналу “Повітряна тривога!” Режим доступу:

<https://dsns.gov.ua/uk/metodichni-rekomendaciyi>

14. Абетка безпеки. Режим доступу: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki>

15. Як впоратися зі стресом: інструкція-комікс від ВООЗ Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/yak-vporatysya-zi-stresom-instruktsiya-komiks-vid-vooz/>

16. Долаємо паніку. 46 вправ і порад, як стабілізуватися під час війни Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/dolayemo-paniku-46-vprav-i-porad-yak-stabilizuvatysya-pid-chas-vijn-y/>

17. Як дитині впоратися з посттравматичним станом: поради психологині Світлани Ройз Режим доступу: https://tsn.ua/lady/dom_i_deti/deti/yak-ditini-vporatysya-z-posttravmatichnim-stanom-poradi-psihologa-svitlani-royz-2106376.html

18. Курс «Базова психологічна допомога в умовах війни» Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+BPA101+2022_T2/about

19. Курс «Перша домедична допомога в умовах війни» Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+FAW+2022_T2/about

20. Курс «Навчання з попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів» Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UDA+PRE101+2022_T2/about

21. Психологічна допомога та підтримка під час війни: добірка порад та рекомендацій Режим доступу: [HTTPS://DITYVMISTI.UA/BLOG/6727-PSYKHOLOGICHNA-DOPOMOGA-TA-PIDTRYMKA-PID-CHAS-VIINY-DOBIRKA-PORAD-TA-REKOMENDATSII/](https://dityvmisti.ua/blog/6727-psykholoqichna-dopomoga-ta-pidtrymka-pid-chas-viiny-dobirka-porad-ta-rekomendatsii/)

22. Психологічна підтримка дітей. Режим доступу: [HTTPS://MON.GOV.UA/UA/OSVITA/POZASHKILNA-OSVITA/PSIHOLOGICHNA-SLUZHBA/PSIHOLOGICHNA-PIDTRIMKA-DITEJ](https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/psykholoqichna-sluzhba/psykholoqichna-pidtrimka-ditej)

23. Курс «Як підтримати дитину під час війни?» Режим доступу: <https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:eef+EEF-024+May2022/about>

24. КУРС ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ ОСВІТЯН «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій» Режим доступу: <https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikaciji-psykholoqichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>

25. Безпечна поведінка дітей під час війни Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=kHiXhGis7ag&ab_channel=%D0%90%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%94%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE

26. Безпека для дітей під час війни режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=xqDW7G8rVJ8&ab_channel=NastyaAcharova

27. Здоров'я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ : ПІДРУЧ. ІНТЕГР. КУРСУ ДЛЯ 5 КЛ. ЗАКЛ. ЗАГАЛ. СЕРЕД. ОСВІТИ / О.І. ШИЯН, Д.Г.ДЯКІВ, А.Б. СЕДОЧЕНКО, О.В. ТАГЛІНА. - Київ: РАНОК, 2024 - 240 с. : іл.